

СЛАВЯНЕ I IX ПРОДКІ ЎЛІТАРАТУРНАЙ ТРАДЫЦЫІ I ГІСТАРЫЧНАЙ НАВУЦЫ

У. В. Тугай, У. У. Грыгор'еу
БДПУ (Мінск)

Праблема славян сёння настолькі актуальная, што іх паходжанне, месцы пражывання, міграцыі выклікаюць шмат спрэчак у навуковым свеце і сярод аматараў этнічнай гісторыі, якія хочуць ведаць свае карані.

Сутнасце дыскусіі вакол продкаў славян – венетаў (энетаў, венедаў, вендаў) зводзіца да адказу на пытанне: быті яны славянамі ці не. Большасць славянскіх аўтараў схільна бачыць у венетах сваіх далейшых продкаў, хоці гэтая думка не заўсёды дастаткова абронтувана і не падзяляецца ўсімі навукоўцамі [1]. Ёсць і тэндэнцыйныя погляды [2, с. 70].

Мэта дадзенага артыкула – аб'ектыўная паказаць ход і месца ў гісторыі Еўропы продкаў славян, устанавіць дакладную храналогію найважнейшых фаз развіція груп народаў, аб'яднаных адзіным паходжаннем і тым, што яны належаць да аднай мойнай групы.

На аснове гістарычных фактаў і абагульнення з навуковай літаратуры сёння можна больш дакладна рэканструяваць карціну венецкага свету, пачынаючы з глыбокай старажытнасці.

Да 1200 г. да н. э., умойнай даты Траянскай вайны, энеты, згадванныя Гамерам, а пазней Страбонам і іншымі античнымі аўтарамі, пражывалі ў Троадзе і Пафлагоніі. Іх радавод узыходзіць да Дардану, Inu і Пілемену, чым выявілася спрадвечная сувязь заходніх абласцей Малой Азіі з еўрапейскай Фракіяй і Илірыйем [3, с. 121–122].

1200 г.–VII ст. да н. э. Пасля падзення Троі і Хецкага царства энеты, узначаленая Антэнорам, перасяляюцца спачатку ў Фракію, а затым на паўночнае ўзбярэжжа Адрыятыкі. Супляменнікі Энэя, галоўнага героя «Энейды» Варглія і легендарнага заснавальніка Рыму, каланізуюць заходнюю частку Апенінскага паўвострава. Там ўзнікае цывілізацыя этрускія, нашчадкі пеласгаў і тырынаў. Літары, прадстаўленыя ў венецкіх надписах, тоесныя этрускім і рэтыскім [4]. У гэты час адбываецца міграцыя пафлангскіх энетаў у Урарту, часткі якога было царства Ван [3, с. 121–122].

VI – I стст. да н. э. Пасля падзення дынастыі Тарквініі цэнтр этрускай прамяшчаеца на поўнач, у раён Этруры. У адрыятычнай Венечы, апісанай шматлікімі аўтарамі: ад Герадата да Тацыта, у гэты час складаеца саюз гарадоў з развітым гандлем і культурай. Венеты Адрыятыкі асвойваюць нарауне з іншымі так званы «бурштынавыя шляхі» з Міжземнага мора ў Балтыкскіе, якія праходзілі праз Альпы, у прыватнасці, Норык – адно з першых дзяржаўных утварэнняў на тэрыторыі Славеніі. Плямёны пад назівай «венеты» былі роднасцімі плямёнамі энетаў [5, с. 180].

У кнізе «Гальская вайна» Юлія Цезара можна таксама знайсці звесткі аб венетах. Ён паведамляе аб іх наступнае: «Гэтае племя карыстаеца самай вялікай колыксаціяй караблём, на якіх яны ходзяць у Брытанію...» [3, с. 9].

Паводле Плінія венеты пражывалі на паўднёва-ўсходнім ўзбярэжжы Балтыкскага мора на ўсход ад Віслы. Суседзямі іх былі германцы-інгевоны, якія, магчыма, і далі ім такую назву. Праз паўстагодзіцу Тацыт, адзначаючы этнічнае адзінственне германскага, славянскага і сармацкага свету, паўднёві венетам шырокую тэрыторыю паміж Балтыкім ўзбярэжжам і Прыкарпаццем [6]. Аксандрыйскі навуковец Клаудзій Пталемей, таксама сведчыць аб рассяяніні вельмі шматлікага народа венетаў у гэтым рэгіёне [7].

Размісціўшіся на велізарнай прасторы Цэнтральнай Еўропы, у прыватнасці, басейне Віслы, венетаў археолагі звязваюць з пшэвorskай культурай (канец II ст. да н. э.–V ст. н. э.), сярод наосьбітав якія, па меркаванні археолагаў, знаходзіліся славяне [8, с. 377]. Аднак яна сустракаеца і на заселеных германцамі землях. Гэтае культура назіваная на мопільніку келя горада Пшэвorsk. Селішчы пшэвorskай культуры неўмацаваныя, жылі – наземныя слувавыя пабудовы, радзей – паўземлянкі. Мопільнікі бескурганныя, у пахаваннях адкрытыя рэзкія трупалапененні. Асновай гаспадаркі насельніцтва пшэвorskай культуры з'яўляюцца земляробства і жывёлагадоўля. З рамёствама былі асабліва развітыя ганчарнае, кавальскае, ювелірнае. У культурных пластах пшэвorskих селішчў знаходзяцца жалезныя срэбрныя сякеры, лемехі і вялікую колькасць ляпной керамікі. Сярод знаходак жалезныя лямешы і жалезнай зброя: двухлязовыя наканечнікі дзід, жалезнікі нахілы [8, с. 377–378]. У цяперашні час вывучэнне славянскіх і германскіх старажытнасцей знаходзіцца ў стадіі вывучэння. Прыкладна перад пачаткам Вялікага перасялення народаў славяне ўходзяць у склад насельніцтва пшэвorskай культуры. Элементы гэтай культуры канцэнтруюцца паміж Верхнім Паднястроем і Сярэднім Падняпроем, уключаючы лесастэл верхняга і сярэдняга цячэння Паўднёвага Буга. Магчыма, частка славян Усходній Еўропы была сканцэнтраваная менавіта тут.

Такім чынам, напярэдадні Перасялення (II – III стст. н. э.) асноўны масіў славянскіх плямёнай займаў тэрыторыю ад берагоў Балтыкскага мора да паўночных схілаў Карпацкіх гор, перш за ўсе –

басейн Віслы. На заходзе славяне межаваліся з германскім і кельцкім племяннымі светамі, на ўсходзе з светам балтыскіх і фіна-вугорскіх плямёнаў, на поўдні і паўднёва-ўсходзе іх суседзямі з'яўляюцца сарматы. I славянская плямёны венетаў – той самы ствол, ад якога пасля адлучыліся іншыя славянскія групы [4].

На першым этапе Вялікага перасялення народаў, з'яўляючыся часткай Барбарыкума (так звалі варварскі свет), славяне ўключыліся ў агульны паток міграцыйных прапасоў і процістаянне Рымскай імперіі. Мяркуюць, што нейкай іх часткай могла ўзделнічыць у Маркаманскіх войнах, а пазней, у III ст. н. э., у марскіх і сухапутных паходах у Рымскую імперію. Да III – IV стст. н. э. тэртыорыя расселення славян значна павялічылася. Акрамя басейна Віслы славяне займаюць таксама Верхніе Паднястроўе, Днестра-Дняпроўскіе мікрэччы. Iх селішчы дасягаюць ніжнага цячэння Дунаю. Берагодна, на гэтым жа этапе Перасялення ў выніку міграцый, якія суправаджаліся пастаянным дзяленнем і адначасова аб'яднаннем плямёнаў, некалі адзінна супольнасць венетаў падзялілася на дзве часткі – славян (склавенай) і антаў, ішо працэс фарміравання двух племянных саюзаў. У склад кожнага ўваходзілі розныя плямёны, якія складалі, відаць, асобныя этнасацийныя супольнасці [7].

Упершыню аб венетах у «дзяржаве Эрманарыха» мы даведаваемся у гоцкага гісторыка VI ст. Іардана, з яго сачыненія «Аб паходжанні і ўчынках гетаў», якое ў навуковай літаратуре носяць назыву «Гетыка» [9]. Варта адзначыць, што Іардан выкарыстоўваў інформацыю не дайшоўшых да нас твораў Алабія і Касіадора канца V – пачатку VI стст. н. э. Але існуе меркаванне, што венеты на тэрыторыі Еўропы пражывалі ў раней. Калі Іардан гаворыў пра Дакію, «умагаванай накшталт вянка круглымі Альпамі», то адзначаў наступнае: «у левага іх склону, які спускаецца да поўначы, пачынаючы ад месца нараджэння ракі Віслы, на бязмерных прасторах размясцілася шматлюднае племя венетаў. Хоць іх назвы з'яўляюцца змяніцца адпаведна разам з'яўляюцца змяніцца». Таксама Іардан пісаў, што венеты – паходзяць ад аднаго корана і вядомыя склавенамі і анатамі» [9]. Таксама Іардан пісаў, што венеты – антаў, склавенай [9]. Менавіта каментарый Іардана лёг у аснову ыматвіковай традыцыі, якая лічыць венетаў продкамі славян [3, с. 11]. Вядомыя крываці, у якіх апісваюцца як перабежчыкі з ліку славян выкарыстоўваліся у мэтах разведкі і супрападзяржэння войскай [10, с. 18].

Іншы гісторык шостага стагоддзя Пракопій Кесарыйскі быў зацікаўлены славянамі толькі з нагоды іх кантактаў з Візантыйем. Па гэтым прычыне Пракопій апускае імя венетаў і гаворыць толькі аб склавеніах і антах. Па сведчанні аўтара, склавены і анты першапачатковыя наследнікі агульнае імя – «споры» (па-грэчаску – «рассеняя», жылі, па меркаванні Пракопія «рассеня», асобнымі пасёлкамі) [11]. Першы ўспамін аб спорах мы знаходзім ў Іардана. У час Перасялення, якое апісвае гоцкі гісторык, готы ўступілі на тэрыторыю «Оюм» і адразу спахліліся са спаламі і разбілі іх [9]. Назва «спалы» асабліва збліжаецца з назівай «споры», упамянутай Пракопіем. Такім чынам, калі «спалы» Іардана і «споры» Пракопія супадаюць, то, значыць, готы, праходзячы на поўдзень, перасеклі землі, населеныя продкамі славян [9].

Як ужо адзначалася, склавены пражывалі паміж Карпатамі і Балтыкім морам. У археалогіі тэрыторыя расселення склавеніа судадносіца з тэрыторыяй, занятыя паўднёвымі варыянтамі пшэвorskай культуры, якая сфарміравалася пры ўзделнічанні кельцкага субстрата, анты – у Падольск-Днястроўскім рэгіёне. Па сведчаннях археолагаў з антыма судадносіца як падольска-дняпроўскага варыянту чарняхўскай культуры [12, с. 594–605], так і кіеўскай культуры (частковая тэрыторыяльная перасякаючаяся з утварыўшайся тады ж чарняхўскай). Фарміраванне кіеўскай культуры, размішчайшайся ў Сярэднім Падняпроўі, у Паддзеніні і на Дняпроўскім Левабярэжжы, праходзіла на базе рассеяных позднезарубінскіх груп помніку кіeўскага тыпу. Кіeўская культура, спадчынца зарубінскай – без сумнення, славянская [13].

Мяркуюць, што анты першапачатковыя звалася славяна-скіфа-сармацкія насельніцтва мікрэччы Днястра і Дняпра, а пазней яго нашчадкі – славяне, якія сфармаваліся ва ўмовах славян-іранскага сімбіёзу.

На першым этапе Вялікага перасялення народаў супрацьстаянне Рымскай імперыі не больш істотна для славян, чым іх узаемаадносіны з готамі і гунамі. Ужо ў канцы II ст. міграцыйныя хвалі готаў працягліся па землях венетаў. Пачалося актыўнае распаўсюджванне апошніх на суседнія землі ў заходнім і паўднёвым напрамку [7].

Кароль готаў Эрманарых пасля кансалідацыі ўлады над усходнімі гоцкімі плямёнамі пачаў падпараўдкаваць неготскія народы. Сёння ў навукоўцаў існуюць пытанні, як Эрманарых змог аб'яднані розных этнічных плямёнаў і як іх змог іх утрымліваць у дзяржавай аўтэнтычнай. Мог месьці добраахвотны саюз, альбо плямёны былі аб'яднаныя сілай. З другога боку, магчыма аб'яднанне адбылося для абороны ад іншых германскіх плямёнай, якія «гаспадарылі» на Еўропе. Узмацнішы сваю ўладу на паўднёва-ўсходзе, Эрманарых звярнуўся на паўночныя заход, прадпрымаючы кампанію супраць венетаў. Венеты былі заваяваныя без асобных цяжкасцяў і падпрадкаўваліся ўладзе остоцкага караля. Таксама призналі ўладу Эрманарыха і склавены [9].

Венеты ў складзе насельніцтва вельбарскай культуры (I – V стст. н. э.) прасоўваюцца таксама ў Паўночна-Захаднія Прычарнамор'е, дзе верагодна, цераспалосна, пражывалі з готамі, узельнічаючы ў вайсковых каваліцьях плямёнаў. Расказ Iардана аб вайне Эрманарыха з венетамі мэтазгодна супастаўіць з масавым распайсюдзіваннем у другой чэрці IV ст. н. э. чарняхуцкіх помінкаў у лесастэлів зоне Усходніх Украіны, якая ўходзіла раней у арэал кіеўскай культуры [14]. Археолагі лічаць, што носібітамі кіеўскай археалагічнай культуры можна лічыць і венетаў [15].

Вядома, што прасоўваючыся на паўднёва-усход, готы ўступілі ў «межы антаў» [7]. Да прыходу гунаў сур'езныя вайсковыя канфлікты паміж гэтymi плямёнамі, мабыць, адсунуцілі. Анты таксама прызналі ўладу Эрманарыха [9]. Не выключана, што готы кантроліравалі асноўную гандлёвую магістралі, якім анты былі звязаны з іншымі плямёнамі.

Працяглыя шматгадовыя пошуки археалагічнага эквівалента антаў і спрэчкі аб этнічнай прыналежнасці насельніцтва чарняхуцкай культуры дапінілі нечаканыя вынікі. Не падатлівыя бясспрэчныя этнічныя інтэрпрэтацыі археалагічнай культуры ўскосна адлюстроўваюць пераходны, мірныя хара́ктары адносін паміж плямёнамі дапусціма заходзячыміся ў зоне гэтых культур.

Шчыльнасць, з якой размешчана жылле ў чарняхуцкіх селішчах, гаворыць аб пастаянным павелічэнні колыасці насельніцтва. На ўсёй тэрыторыі, куды пранікалі готы, гэта значыць па Усходній Румыніі, Захадній Украіне, бок а бок з імі жылі славяне, сарматы, элінізаваныя скфы, раманізаваныя грэкі, дакі, геты і венеты. Дадзеная выснова пацвярджае і «Пеуцінгерава карта» – копія рымскай дарожнай карты IV ст. н. э., на якой паказана, што тэрыторыя паміж Дністрам і Дунаем заселеная дакамі, гетамі, венетамі і іншымі плямёнамі. Мяркуючы па пахаваннях, выяўленых у Малдавії, сарматы зліліся з мясцовым насельніцтвам і да гэтага часу змянілі кавачы лад жыцця на асель, пачаўшы займацца сельскай гаспадаркай. Пасля захопу гэтай тэрыторыі готы ўсталявалі на ёй адзінае кіраванне, інтароучы этнічным адрозненнем паміж тымі народамі якія там жылі. Дадзеная акаличніца магла прывесці і да юніфікацыі культуры на занятай імі тэрыторыі [16, с. 83].

На другім этапе Вялікага перасялення народу, калі гуны трывалі ва ўпадзе ўесь варварскі свет і калі найбольш мабільныя да гэтага часу германцы пайшлі ў межы Імперыі, не скільныя да пастаянных пераездаў славянскіх племяў былі падхопленыя хвялімі перасяленнямі. У сувязі са з'яўленнем гунаў у Паўночным Прычарнамор'і паміж готамі і антамі адбыўся канфлікт. Паводле гісторычнага падання яму паліпрадначалае ўварванне гунаў у межы «дзяржавы Эрманарыха», распад гэтай групоўкі і гібел் конунга оствотаў. Верагодна сярод готаў Эрманарыха не было дастатковага адзінства, як які не было і сярод начадакі конунга. Адны з іх адзвілі частку готаў да Дністру і размісціліся непадалёк ад готаў Атанарыха, не жадаючы злівацца з апошнімі. Некаторая частка готаў апынулася пад уладай гунаў [17, с. 134]. Стэлавая зона Паўночнага Прычарнамор'я да канца IV ст. н. э. ператварылася ў канфліктагенны рэгіён. Першапачаткова анты адбілі нападзенне готаў, але ў наступным конунг готаў Вінтарый расплюў правадыра антаў Божа з сямюдзесяццю стацыйнікамі. Нашэсце гунаў прымусіла частку славянскага насельніцтва пакінуць свае землі і шукаць выратавання на новых месцах. Гэтая нашэсце паклала пачатак тымі пераходам славян, якіх з асобай слай разгарнулася ў V ст. н. э. і прывялі да супрацьстаяння з Візантыйскай імперыяй і, асвяенiu Балканскага паўвострава ў VI – VII стст. н. э. [7].

У гэтых час славяне і стэлавыя каčаўнікі, пераважна цюркі, былі «касідзячы» на суседства і ўзаемадзеянне самім ходам гісторыі. Агульным для іх увасабленнем сусветнай цывілізацыі і аблектам жадання была Рымская імперыя і яе спадчыніца Візантыя.

Складальнік «Збору найстараўшых пісьмовых вестак аб славянах» адзначаюць, што ў Пракопія Кесарыскага ўпамінанне «гунуаў, склавіаў і антаў», знаходзячыхся на Істры – Дунаі, уяўляе сабой «стэрэатыпную формулу»: пад гунамі ў Пракопія разумеюцца разные народы, распайсюгагацца гунскага племяннага саюза; склавіны і анты – дзве групоўкі праславян VI – пачатку VII стст. н. э. Гісторыяграфічная і гісторычна ўстойлівасць гэтага аўбяднання засведчанія і нізвініцкай – франскай – кініцай VII ст. н. э.: у «Франкскай касмаграфіі» гаворыцца аб склавах, хунах і віндах (веснатах, венедах), засяляючых Дунай [18, с. 235]. Варта адзначыць тое, што этнікон гуны (хуны) у франкскай кініцы VII ст. н. э. адсюсія ўжо, магчымы, да авараў, але, можа быць, адлюстроўваў і раннюю, дэлаварскую гісторычную ситуацыю. Так або інаки гречаскі і лацінскія кініцы апісваюць ситуацію «хонкі», і «адзінства славян і гунаў» можа быць звязана з агульнымі адносінамі да варвараў, які да адзінай масы народу, знаходзячыхся на мяжы імперыі. Складаныя і супярэчлівія адносіны з Візантый, выкарыстоўваўшай саюз з адзінімі варварамі супраць іншых, заключаючы з імі даговоры і выплачваючы жаданную даніну, «дзазваляючай» сяліца ў быльых рымскіх правінцыях, спадарожнічалі і складанімі першых «варварскіх» дзяржаў, і завяршальны стады цюрскага і славянскага этнагенезу. У храналагічных (VI – X стст. н. э.) і тэртарыяльных (Цэнтральная Еўропа – Сярэдняе Падняпро) межах археалогія дае шматлікія прыклады этнакультурнага сінтэзу славянскіх і каčаўніцкіх традыцый [18, с. 239–240].

Паводле сучасных дадзеных, каля VI ст. н. э. славяне, выхадцы з Цэнтральнай Еўропы, з'яўляюцца на паўднёвым узбярэжжы Балтыкі: у нізінях Одэра, у Памераніі і да захаду ад яе.

насупраць вострава Руген. На гэтым востраве ў горадзе Аркона размяшчаўся драўляны храм, дзе ў сяцілічы стаяў чатырохгаловы ідал Свентавіта [3, с. 95–96].

У апошні час з'явілася меркаванне, што венеты – самастойная лінія ў развіціі чалавечай гісторыі [3, с. 123]. Дадзеная сцярдкінне надзвычай важна, бо з яго выцякае выснова аб тым, што працікі славян не былі «індаеврапейцамі», «кейразійцамі» або «арыйцамі».

Узаемадзеянне этнасаў, якія сфарміраваліся ў сярдзячнічнай эпоху, не зводзілася да аднанакіраваных працэсаў панавання і падначалення, канфлікту і асіміляцыі: спектр гэтага ўзаемадзеяння быў шырэй, і найбольш каштоўнымі гістарычным урокам можна лічыць узаемны аблмен дасягненнімі розных культур.

Літаратура і крыніцы:

1. Леманс Ферлаг Ю.Ф. Нордическая идея [Электронный ресурс] / Ю.Ф. Леманс Ферлаг. – Мюнхен-Берлин, 1927. – Режим доступа: <http://www.velesova-sloboda.org/antrop/hans-guenther-01.html>. – Дата доступа: 2.10.2007.
2. Кандыба, В., Золін, П. Істория и идеология русского народа: в 2 т. / В. Кандыба, П. Золін. – Санкт-Петербург: Лань, 1997. – Т. 1. – 512 с.
3. Тулаев, П.В. Венеты: предки славян / П.В. Тулаев. – Москва: Белые альвы, 2000. – 192 с.
4. Бор, М., Шавлі, І., Томажич, И. Венеты: Наши давние предки [Электронный ресурс] / М. Бор, І. Шавлі, И. Томажич. – Москва, 2003. – Режим доступа: <http://svetovid.narod.ru/TXT3H/venety1/h01.htm>. – Дата доступа: 10.09.2007.
5. Буданова, В.П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов / В.П. Буданова. – Москва: Наука, 2000. – 544 с.
6. Тацит Публій Корнелій. Сочинения: в 2 т. [Электронный ресурс] / Тацит Публій Корнелій. – Ленинград, 1969. – Т. 1. – Режим доступа: http://aafontes.boom.ru/antique_slav/tacit.htm. – Дата доступа: 27.01.2008.
7. Буданова, В.П. Великое переселение народов [Электронный ресурс] / В.П. Буданова. – Москва, 2000. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Budan/06.php. – Дата доступа: 0.01.2007.
8. Мартынов, А.И. Археология / А.И. Мартынов. – Москва: Высшая школа, 2005. – 447 с.
9. Йордан. О происхождении и действиях гетов. («Getica») [Электронный ресурс] / Йордан. – Москва, 1960. – Режим доступа: http://3w.fictionbook.ru/author/jordan/getika/jordan_getika.html. – Дата доступа: 11.10.2006.
10. Хрестоматия по истории южных и западных славян: в 3 т. / редкол.: М.М. Фрейденберг (гл. ред.) [и др.]. – Минск: изд-во «Университетское», 1987–1991. – Т. 1: Эпоха феодализма / М.М. Фрейденберг [и др.]. – 1987. – 272 с.
11. Прокопий Кесарийский. Война с готами. О Постройках [Электронный ресурс] / Прокопий Кесарийский. – Москва, 1996. – Режим доступа: http://www.fictionbook.ru/author/kesariyskiy_prokopiui_voyina_s_gotami_o_postroyikh/kesariyiskiy_voyina_s_gotami_o_postroyikh.html. – Дата доступа: 6.11.2006.
12. Седов В.В. Этногенез ранних славян / В.В. Седов // Вестник Российской Академии Наук. – 2003. – № 7. – С. 594–605.
13. Рыбаков, Б.А. Язычество древней Руси [Электронный ресурс] / Б.А. Рыбаков. – Москва, 1987. – Режим доступа: <http://www.w3.org/TR/REC-html40>. – Дата доступа: 29.09.2006.
14. Магомедов, Б.В. Этнические компоненты черняховской культуры / Б.В. Магомедов // Проект Дружина [Электронный ресурс]. – 2005. – Режим доступа: <http://www.rustrana.ru>. – Дата доступа: 3.01.2006.
15. Рассадин, С.Е. Между Альпами и Океаном: венеты – «другие германцы»? / С.Е. Рассадин // Восточноевропейский археологический журнал [Электронный ресурс]. – 2002. – № 5. – Режим доступа: <http://archaeology.kiev.ua/journal/050902/rassadin.htm>. – Дата доступа: 5.02.2007.
16. Гимбутас, М. Славяне. Сыны Перуна / М. Гимбутас. – Москва: Центрполиграф, 2007. – 216 с.
17. Вольфрам, Х. Готы. От истоков до середины VI века / Х. Вольфрам. – Санкт-Петербург: Ювента, 2003. – 656 с.
18. Петрухин, В.Я., Раевский, Д.С. Очерки истории народов России в древности и раннем средневековье / В.Я. Петрухин, Д.С. Раевский. – Москва: Знак, 2004. – 416 с.

“GETICA” ЙОРДАНА О ГЕРМАНСКИХ ПЛЕМЕНАХ И ПЕРВОНАЧАЛЬНОЙ ТЕРРИТОРИИ ИХ РАССЕЛЕНИЯ

Д.В. Казакевич

Древнегерманские племена периода поздней античности и раннего средневековья представляли собой активную историческую силу в Центральной и Восточной Европе. Именно германские племена сыграли важную, если не решающую роль во втором миграционном процессе